

Standardy pracy środowiskowej

kierowanej do dzieci i młodzieży

realizowane przez:

wychowawców podwórkowych

streetworkerów – pedagogów ulicy

streetworkerów młodzieży

w m.st. Warszawa

Opracował zespół roboczy w składzie:

1. Elżbieta Bielecka – koordynacja i opracowanie
2. Barbara Głowacka
3. Wojciech Gola
4. Andrzej Orłowski
5. Tomasz Szczepański
6. Jarosław Adamczuk

na zlecenie Biura Pomocy i Projektów Społecznych
m.st. Warszawa

Warszawa, kwiecień 2015 rok

Spis treści	strona
Wprowadzenie	
1. Przesłanki opracowania standardów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży	3
2. Dylematy i debaty w sprawie standardów pracy środowiskowej	3
3. Obszary i funkcje standardów pracy środowiskowej	5
I. Formy pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży – ujęcie teoretyczne	
1. Pedagogika podwórkowa	9
2. Streetworking - pedagogika ulicy	10
3. Streetworking kierowany do młodzieży	11
4. Zestawienie porównawcze	12
II. Standardy	
1. Pedagogika podwórkowa	14
2. Streetworking – pedagogika ulicy	18
3. Streetworking kierowany do młodzieży	23
Załączniki	
Załącznik 1	28
Załącznik 2	29

WPROWADZENIE

1. Przesłanki opracowania standardów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży

Konieczność opracowania standardów pracy z dziećmi i młodzieżą metodą streetworkingu wynika z *Programu Rodzina na lata 2010-2020*, który zostały przyjęty przez władze m. st. Warszawa, jako program operacyjny służący do wdrażania Społecznej Strategii Warszawy¹. W Priorytecie II *Niesienie pomocy rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym*, celu 4 *Objęcie dzieci i młodzieży pomocą w środowisku otwartym* wskazuje się na „docieranie z profesjonalną pomocą do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym, które wychowują się w rodzinach wykazujących bezradność opiekuńczo-wychowawczą i pozostają poza sferą oddziaływania instytucji pomocowych, edukacyjnych, opiekuńczo-wychowawczych”.

Wskazuje się też, że w ramach LSW² na rzecz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym będą również prowadzone działania streetworkerskie adresowane do młodych osób, np. uciekinierów z domów rodzinnych, całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych lub resocjalizacyjnych, którzy podejmują zachowania ryzykowne, uprawiają prostytucję, przyjmują narkotyki, przebywają na dworcach kolejowych, dużych centrach handlowych.

W Priorytecie II istotny jest również cel nr 2 *Zapewnienie dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom wsparcia w placówkach wsparcia dziennego*. Prawną podstawą funkcjonowania placówek wsparcia dziennego jest *ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*³. W artykule 24 wprowadza ona możliwość prowadzenia placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej, ale i pracy podwórkowej. *Ustawa* bardzo ogólnie wskazuje zakres wsparcia oferowanego przez poszczególne typy placówek, pozostawiając duży obszar swobody w określaniu standardów programowych.

2. Dylematy i debaty w sprawie standardów pracy środowiskowej

W celu podjęcia próby uporządkowania form pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży spędzającej czas w przestrzeni miejskiej m.st. Warszawa - Biuro Pomocy i Projektów Społecznych zleciło Ośrodkowi Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego „Dziadka” koordynowanie prac nad opracowaniem standardów pracy z dziećmi i młodzieżą w środowisku otwartym.

Jest to zadanie niezmiernie istotne, ponieważ w ostatnich latach, coraz więcej podmiotów realizuje różnorodne działania w środowisku otwartym nazywając je streetworkingiem. Działania te prowadzone są przez wychowawców podwórkowych, pedagogów ulicy, streetworkerów⁴. Jednakże brak wspólnego podejścia do pracy ulicznej, jednolitego słownika operacyjnego, sposobów organizacji projektów powoduje chaos, a niejednokrotnie

¹ uchwała nr LXXXII//2398/2010 Rady m. st. Warszawy z dnia 13 maja 2010 r.

² LSW: Lokalny System Wsparcia

³ Dz. U. 2013 poz. 135, z późn. zm.

⁴ Ilekroć w tekście używa się nazw: *wychowawca, pedagog, streetworker*, chodzi zarówno o kobiety, jak i o mężczyzn.

odstępowanie od istoty streetworkingu, jako ważnej metody ochrony młodych ludzi, którym z różnych powodów zagraża wykluczenie społeczne.

Prace związane z wypracowaniem standardów podjęto w maju 2013 r. Odbyły się pierwsze spotkania robocze, w których uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych i OPU. W czasie dyskusji wyłoniły się, prezentowane w literaturze przedmiotu i praktyce, trzy formy pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży:

- pedagogika podwórkowa,
- streetworking - pedagogika ulicy⁵,
- streetworking skierowany do młodzieży.

Podstawowa trudność koncentrowała się wokół możliwości opracowania jednego, czytelnego standardu odnoszącego się do praktyki pracy środowiskowej. Wskazywano na bardzo płynne, nieostre granice, jak i niezmiernie istotne różnice między założeniami, celami, zadaniami, adresatami, przygotowaniem merytorycznym i kompetencjami oraz metodyką i organizacją pracy wychowawców zaangażowanych w różne projekty środowiskowe. Istota różnic dla praktyków dotyczyła, nie tyle rozumienia pojęć, ile faktycznego realizowania zadań przez streetworkera, pedagoga ulicy, wychowawcę podwórkowego. Toczące się dyskusje, komplikował fakt, że niestety w literaturze przedmiotu pojęcia, takie jak: pedagogika podwórkowa, streetworking - pedagogika ulicy, streetworking skierowany do młodzieży stosowane są często zamiennie. Ponadto, obowiązujące regulacje prawne nie definiują zawodu wymienionych osób. W konsekwencji przygotowana propozycja standardu, nie do końca satysfakcjonowała zarówno realizatorów działań, jak i podmioty zlecające wykonanie tych zadań.

Ponowna próba określenia standardów oparta była na wynikach ewaluacji przeprowadzonej w marcu 2014 roku. Ankiety ewaluacyjne przygotowane przez Ośrodek Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego „Dziadka” skierowano do koordynatorów programów/projektów środowiskowych realizowanych w 2014 roku przez placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie podwórkowej.

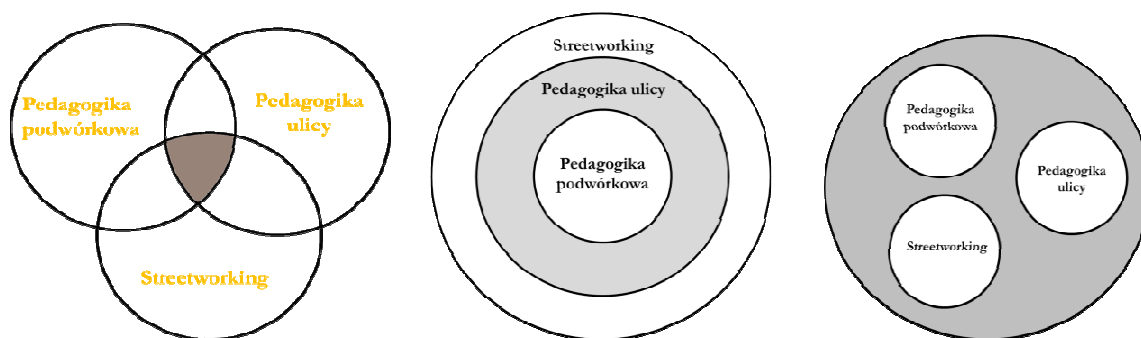
Szczegółowej analizie poddano:

- organizacje pozarządowe
 - Stowarzyszenie Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ
 - Fundacja Światło – Życie Praga
 - Stowarzyszenie Stołeczni Animatorzy Środowiskowi
 - Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci
 - Stowarzyszenia Program STACJA
- jednostkę publiczną prowadzoną przez miasto st. Warszawa
 - Ośrodek Pedagogiki Ulicy w ZOW.

Wnioski z ewaluacji zaprezentowano 31 marca 2014 r., podczas debaty „Standardy placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie pracy podwórkowej na terenie m.st. Warszawy”. Podstawową kwestią była odpowiedź na pytania:

- czy opracowując standardy należy szukać wspólnych elementów pracy środowiskowej?
- czy stworzyć jeden bardzo szeroki standard pracy środowiskowej?
- czy może przygotować trzy odrębne standardy dla poszczególnych form pracy w środowisku otwartym?

⁵ Określenie za: Boewé E., Giraldi M. (red.): *Międzynarodowy przewodnik metodologiczny po streetworkingu na świecie*, Międzynarodowa Sieć Streetworkerów Społecznych, Bruksela 2008.

W trakcie kolejnych spotkań przedstawiciele organizacji pozarządowych, OPU oraz Wydziałów Spraw Społecznych i Zdrowia wskazali na potrzebę stworzenia „standardów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży”, a w nich wyróżnienie trzech form:

- **standardów pedagogiki podwórkowej** - skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży z utrudnioną socjalizacją, realizowanej przez wychowawców podwórkowych w ramach profilaktyki uniwersalnej;
- **standardów streetworkingu - pedagogiki ulicy** - skierowanej do dzieci i młodzieży spędzającej większość czasu na ulicy, realizowanej przez pedagogów ulicy, w ramach profilaktyki ukierunkowanej na jednostki i grupy zwiększonego ryzyka;
- **standardów streetworkingu skierowanego do młodzieży** - skierowanego do młodzieży i młodych dorosłych, realizowanego przez streetworkerów młodzieży w ramach profilaktyki ukierunkowanej na jednostki i grupy wysokiego ryzyka (wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem społecznym).

Uznano, że opracowanie oddzielnych dla każdej formy standardów pracy, pozwoli m.in. na:

- budowanie ich odrębności,
- wzrost profesjonalizacji działań,
- dalszą optymalizację projektów,
- skuteczniejsze dostosowywanie działań do potrzeb danego środowiska,
- a także ułatwi pracę podmiotom zlecającym zadania publiczne, rozstrzygającym konkursy i dokonującym oceny efektywności zrealizowanych działań.

Zaproponowaną wersję standardów opracował zespół roboczy na podstawie analizy polskiej i zagranicznej literatury przedmiotu, opracowań metodycznych (m.in. Model streetworkingu dla Warszawy), doświadczeń własnych organizacji pozarządowych realizujących programy środowiskowe kierowane do dzieci i młodzieży oraz obowiązującego prawodawstwa i dekretacji zawartych w *Programie Rodzina*.

3. Obszary i funkcje standardów pracy środowiskowej

W niniejszym opracowaniu pojęcie standard rozumiane jest, jako zestaw wskazówek, zasad, norm i procedur stanowiących podstawowe wymagania wobec realizatorów pracy w otwartej przestrzeni publicznej kierowanej do dzieci, młodzieży i młodych dorosłych.

Przez streetworking w niniejszym dokumencie należy rozumieć działalność socjoedukacyjną, profilaktyczną, pomocową kierowaną do dzieci, młodzieży i młodych dorosłych w różnym

stopniu zagrożonych wykluczeniem we właściwym dla nich środowisku życia (w rodzinie, grupie rówieśniczej, szkole, pracy itp.)⁶. Działalność ta realizowana jest w otwartej przestrzeni publicznej przez wychowawców podwórkowych, streetworkerów - pedagogów ulicy i streetworkerów młodzieży.

Sformułowana na potrzeby tego dokumentu definicja nie wyczerpuje zagadnienia, a jedynie oddaje jego istotę. Jej ogólny charakter wynika z tego, że nie istnieje ostateczny, formalny opis zawodu streetworkera, a rezultaty jego pracy są trudne do oceny, bowiem zależą od wielu nie dających się wymierzyć, ani porównać czynników, m.in. od środowiska, osób z którymi pracuje, problemów jakie ma do rozwiązania, jego dyspozycji, wiedzy, umiejętności i ograniczeń, ale przede wszystkim od realnych sytuacji, jakie niesie ze sobą praca z ludźmi w otwartej przestrzeni wymagająca niejednokrotnie szybkiego dostosowania, zmiany planów i podejścia⁷. Przyjęcie definicji kluczowych pojęć wydaje się konieczne ze względu na ujednoczenie płaszczyzny rozumienia istoty streetworkingu i zaproponowanych przez autorów standardów. Pomimo, że organizacje pozarządowe od wielu lat realizujące w Warszawie projekty autorskie dopracowały się własnych metod i modelu pracy, to proponowany dokument, jako suma ich doświadczeń, może być także dla nich wskazówką do wyboru trafniejszych rozwiązań sprzyjających doskonaleniu własnej pracy⁸.

Należy wyrazić przekonanie, że edukacyjna funkcja standardów przyniesie również korzyść nowym podmiotom planującym lub rozpoczynającym pracę streetworkerską. W dokumencie tym znajdą uporządkowaną wiedzę oraz inspiracje ułatwiające optymalne wykorzystanie własnych możliwości i potencjału adekwatnie do potrzeb środowiska lokalnego.

Jako zbiór podstawowych wymagań dla typowych projektów streetworkerskich – „Standardy” adresowane są również do zleceniodawców i donatorów, mogą ułatwić im podejmowanie decyzji w sprawach konkursów oraz ich ewaluacji.

Dokument jest tym bardziej potrzebny, że jak zaznaczono we wprowadzeniu, parlament dając w *ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* podstawę prawną do pracy wychowawczej w formie podwórkowej (czyli w otwartej przestrzeni publicznej) formułuje ogólne wskazówki mówiące, że pracę podwórkową prowadzi wychowawca, który w realizacji powinien uwzględnić działania animacyjne i socjoterapeutyczne⁹.

Natomiast podstawę prawną do pracy z młodzieżą pełnoletnią stanowią przepisy ustawy o pomocy społecznej. Ustawa wskazując adresatów pracy streetworkerskiej jakimi są osoby wysokiego ryzyka społecznego nie umiające skorzystać z instytucjonalnych form pomocy (np.: młodzi bezdomni, osoby niezaradne z niską motywacją do podjęcia edukacji, poszukiwania pracy czy mieszkania) stwarza możliwość rozwijania nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb¹⁰.

⁶ Por.: Boewé E., Giraldi M. (red.): *Międzynarodowy przewodnik metodologiczny po streetworkingu na świecie*, s.35, Międzynarodowa Sieć Streetworkerów Społecznych, Bruksela 2008.

⁷ Uwaga: W sytuacjach koniecznych możliwe jest przesunięcie, pominięcie lub równoległe realizowanie niektórych etapów pracy.

⁸ Standardy opracowano głównie na podstawie doświadczeń w realizacji projektów: Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizującego im. K. Lisieckiego, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci – pedagogika podwórkowa; Stowarzyszenia "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ", Ośrodka Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego "Dziadka" – pedagogika ulicy; Stowarzyszenia Program STACJA, które wypracowało metodę streetworkingu skierowanego do młodzieży i młodych dorosłych w dzielnicy Śródmieście.

⁹ Por.: art. 24 ust. 4 ustawy

¹⁰ t.j. Dz.U. 2015, poz. 163, por.: art. 7 i art. 19 pkt. 7

Można zatem wnioskować, że placówka wsparcia dziennego w formie podwórkowej (bądź połączonej z pracą stacjonarną), w zależności od potrzeb odbiorców, środowiska lokalnego i możliwości realizacyjnych (w tym m.in. przygotowania kadry) może prowadzić działania zarówno z zakresu streetworkingu - pedagogiki ulicy, jak i pedagogiki podwórkowej. Praca streetworkera adresowana do młodzieży wymagającej pomocy w integracji ze środowiskiem, mającej trudności w przystosowaniu się do życia prowadzona będzie według własnego modelu streetworkingu młodzieżowego w dużym mieście, jako zadanie z zakresu pomocy społecznej¹¹.

Zakłada się, że praca w otwartej przestrzeni publicznej z osobami, które z różnych powodów nie są jeszcze gotowe do korzystania z bardziej sformalizowanych form pomocy przygotowuje je do lepszego funkcjonowania w rolach społecznych, przestrzegania wspólnie ustalanych zasad ułatwiających dostosowanie się do regulaminów i norm obowiązujących w różnych instytucjach pomocowych. Ponadto beneficjenci streetworkingu będą już zmotywowani do pracy nad sobą.

Wartość pracy streetworkerskiej podkreślono również w *Raporcie z ewaluacji programowej, programów szkoleń, superwizji oraz standardów programowych* pt. *Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego na terenie m. st. Warszawy*. „Mimo, iż taka forma prowadzenia placówek jest jeszcze rzadko praktykowana w Warszawie, to chcemy podkreślić jej skuteczność i rekomendować stosowanie tej formy w środowiskach, gdzie następuje kumulacja problemów społecznych”¹².

Ponadto, standardy mogą wpływać na trwałe uwzględnianie streetworkingu w katalogu zadań publicznych zlecanych organizacjom pozarządowym przez m.st. Warszawa lub inne podmioty samorządowe.

Ze względu na wskazane wcześniej nieostre granice między formami pracy w środowisku otwartym, w proponowanych standardach szczegółowo określono:

- adresatów działań oraz szereg aspektów organizacyjno-metodycznych, m.in.:
- etapy, organizację, teren oraz czas trwania programu;
- główne metody, techniki i formy pracy;
- warunki współpracy z rodzicami i lokalnym systemem wsparcia;
- wymagania dotyczące kadry i prowadzonej dokumentacji;
- sposób i narzędzia ewaluacji¹³.

Skład zespołu roboczego:

Elżbieta Bielecka – koordynacja i opracowanie, Ośrodek Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego "Dziadka", Stowarzyszenie Program STACJA, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji, Uniwersytet Warszawski

Barbara Głowacka, Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego im. K. Lisieckiego, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

¹¹ Tamże, art. 15, pkt 6

¹² https://warszawarodzinna.um.warszawa.pl/sites/warszawarodzinna.um.warszawa.pl/files/raport_koncowy_pwd.pdf, s. 167.

¹³ Warunki gwarantujące możliwość utrzymania Standardów, załącznik 2.

Wojciech Gola, Stowarzyszenie Program STACJA, Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Warszawski

Andrzej Orłowski, Stowarzyszenie "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ"

Tomasz Szczepański, Stowarzyszenie "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ"

Jarosław Adamczuk - Zespół Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego "Dziadka".

I. FORMY PRACY ŚRODOWISKOWEJ KIEROWANEJ DO DZIECI I MŁODZIEŻY – UJĘCIE TEORETYCZNE

1. Pedagogika podwórkowa

Pedagogika podwórkowa, sięgająca w Polsce okresu międzywojennego, we współczesnej edycji jest alternatywą dla ewentualnych oddziaływań korekcyjnych bądź interwencyjnych niezbędnych w obliczu zagrożeń społecznych jak agresja, uzależnienia, przestępczość, destabilizacja rodziny, bezrobocie, ubóstwo i inne. W standardach rozumiana jest jako praktyczna działalność profilaktyczno-wychowawcza o charakterze socjoedukacyjnym, mająca spontaniczny i środowiskowy charakter.

Rekomendowany model streetworkingu, w formie pedagogiki podwórkowej, realizowany przez wychowawcę podwórkowego powstał z połączenia grupowej pracy:

- animacyjnej kierowanej do ogółu uczestników wyrażających akces udziału w tych zajęciach oraz
- pracy o charakterze socjoterapeutycznym kierowanej do jednostek z utrudnioną socjalizacją¹⁴.

Działania z tego zakresu adresowane są do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, spędzających czas wolny na podwórkach, w parkach, placach zabaw, boiskach, skwerach, uliczkach osiedli mieszkaniowych usytuowanych w pobliżu miejsca zamieszkania. Grupa ma charakter otwarty i spontaniczny (rotacyjny), a uczestnictwo w niej jest dobrowolne. Wychowawca podwórkowy pracuje w stałych miejscach spotkań grup dzieci i młodzieży, w sposób ciągły, głównie w godzinach popołudniowych, dogodnych dla uczestników.

Wychowawcy, po nawiązaniu kontaktu z dziećmi, organizują, dostosowane do możliwości uczestników oraz lokalnych uwarunkowań, zajęcia edukacyjne, rekreacyjne, sportowe, artystyczne, stwarzające możliwość przeżywania przygód, odkrywania nowych horyzontów, promowania uczestnictwa i pozytywnych doświadczeń. Atrakcyjna forma tych zajęć, wykorzystująca naturalną aktywność dzieci i młodzieży w bezpośrednich i niesformalizowanych kontaktach z wychowawcą, jest alternatywą wobec bierności, nudy, samotności.

Zakłada się, że odkrywanie umiejętności i talentów, rozbudzanie zainteresowań wpływa na wzrost poczucia własnej wartości, co może powodować zmniejszenie, albo odroczenie w czasie zachowań ryzykownych. Grupowa zabawa posiada również walory socjalizujące, integruje, sprzyja współdziałaniu uczestników, redukuje agresywne zachowania i konflikty rówieśnicze. Szczególną uwagę wychowawcy otaczają dzieci z utrudnioną socjalizacją, włączając je do udziału pracy grupy zadaniowej, zachęcając do podejmowania wspólnej pracy (np. urządzania placu zabaw, boiska).

Poza bezpośrednią pracę z dziećmi, wychowawca podejmuje działania na ich rzecz, np. nawiązuje kontakt z rodziną, może pośredniczyć w kontaktach z instytucjami pomocowymi,

¹⁴ Egzemplifikacją pedagogiki podwórkowej jest m.in. zaproponowany przez Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego program „Wychowawca podwórkowy w systemie wychowania środowiskowego”, 1997

placówkami oświatowymi. Jednocześnie aktywizuje do współpracy różne podmioty funkcjonujące w środowisku lokalnym na rzecz dzieci i młodzieży.

Dlatego wychowawca podwórkowy powinien być profesjonalnie przygotowany do swoich zadań, a w szczególności:

- posiadać umiejętność organizowania i kierowania małymi grupami społecznymi;
- umieć organizować różnorodne zajęcia rozwijające zainteresowania zdolności podopiecznych, dające możliwość poczucia sukcesu, przeżycia przygody (tym zajęcia sportowe, rekreacyjne, muzyczne, plastyczne);
- posiadać wiedzę i umiejętności pedagogiczne.¹⁵

W realizacji zadań wychowawca korzysta z pomocy drugiego wychowawcy lub asystenta oraz wsparcia koordynatora.

Przed rozpoczęciem pracy z grupą, wychowawcy podwórkowi prowadzą rozpoznanie środowiska lokalnego – rejonu pracy – ustalają potrzeby i możliwości realizacji przyszłych zadań. Natomiast koordynatorzy projektów podwórkowych nawiązują kontakt ze szkołami znajdującymi się na danym terenie w celu udostępnienia przez nie boisk szkolnych oraz sal gimnastycznych i innych obiektów wykorzystywanych w pracy streetworkerskiej. Organizują też współpracę z instytucjami kulturalnymi funkcjonującymi w środowisku lokalnym, które w miarę możliwości i potrzeb mogą nieodpłatnie wzbogacić ofertę proponowanych zajęć.

„Główne zadania wychowawcy podwórkowego realizowane są w trzech wzajemnie przenikających się płaszczyznach:

- bezpośredniego oddziaływania wychowawczego;
- socjotechniki wewnątrzgrupowej,
- lobbingu środowiskowego”¹⁶.

2. Streetworking - pedagogika ulicy

Działania te adresowane są głównie do dzieci i młodzieży pochodzących ze środowisk niewydolnych pod względem wychowawczym, spędzających większość czasu w przestrzeni miejskiej¹⁷, niekorzystających z adresowanych do nich placówek wsparcia dziennego. Jest to swoiste wypełnianie luki w polskim systemie wychowawczo-edukacyjnym.

Głównym założeniem podejmowanych działań jest bezpośrednia praca z dzieckiem w „jego środowisku życia”, by poprzez zajęcia animacyjne, profilaktyczne, wychowawcze i edukacyjne pobudzić i zachęcić je do konstruktywnego działania oraz alternatywnego do „bycia na ulicy” spędzania czasu wolnego. Pedagog ulicy stosuje niekonwencjonalne metody, by „pokazać im świat” większy niż podwórko czy ulica.¹⁸

¹⁵ por. Głowacka, B., 2008, *Pedagog uliczny*, Nasz Animator, nr 3-4.

¹⁶ *Wychowawca Podwórkowy w systemie wychowania środowiskowego (program pedagogiczny)*, 1998, Nasz Animator, nr 4, s. 17.

¹⁷ Najczęściej jest to ulica, podwórko, brama, klatka schodowa, piwnica, strych, pustostan, park, dworzec kolejowy, kafejka internetowa. Dlatego też w fazie przygotowania projektu konieczne jest określenie miejsc występowania środowisk dysfunkcyjnych, szczególnie biedy, ponieważ głównie te elementy wyznaczają obszar pracy pedagoga ulicy. Ponadto bezpośrednio działania w środowisku pomagają pedagogowi ulicy w lepszym zrozumieniu sytuacji, w jakiej znajduje się dziecko oraz w podjęciu adekwatnych do potrzeb form interwencji społecznej.

¹⁸ *Biuletyn United Way „Na Wspólnej Drodze”* 2007, nr 2.

Podstawowymi zadaniami pedagogów ulicy jest nawiązanie kontaktu z dziećmi, utrzymanie go dzięki regularnym spotkaniom, a w konsekwencji zdobycie ich zaufania. Przez kontakt z odpowiedzialnym dorosłym, umożliwiającym spędzenie czasu wolnego odmiennie niż są do tego przyzwyczajeni, dzieci uczestniczą w różnych sytuacjach społecznych, uczą się nowych pozytywnych zachowań, rozpoznają swoje silne strony, a tym samym zaczynają wierzyć w możliwość konstruktywnego realizowania się. Idea ta przyświeca streetworkerom - pedagogom ulicy, którzy pomagając wyjść wychowankom poza własne środowisko, pokazując im inny świat wartości i relacji międzyludzkich, rozbudzają w nich marzenia, otwierają na nowe, nieznane dotąd pragnienia i wyzwania. Dzieci odkrywają swoje zdolności, zainteresowania, podnoszą samoocenę, kształtują umiejętność krytycznego myślenia i wartościowania, co pozwala im wyjść z własnych ograniczeń i oporów.

Doświadczenia i metodyka pedagogiki ulicy wskazuje, że praca z grupą nie powinna trwać krócej niż dwa lata. Godziny spotkań podporządkowane są możliwościom uczestniczenia w nich przez młodych ludzi. Pedagodzy pracują z małymi grupami, co pozwala realnie wpływać na wychowanków zagrożonych wykluczeniem edukacyjnym i społecznym¹⁹.

Streetworker - pedagog ulicy powinien nawiązywać współpracę z instytucjami lokalnego systemu wsparcia oraz różnymi partnerami w mieście (np. kluby, świetlice, kina, teatry, galerie, centra rozrywki, ośrodki sportowe), jak również współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, ośrodkami zdrowia, zespołami kuratorskimi²⁰.

3. Streetworking kierowany do młodzieży

Streetworking kierowany do młodzieży to metoda pracy socjalnej o charakterze interwencyjnym, pomocowym, reintegracyjnym, profilaktycznym i edukacyjnym skierowana do jednostek i grup wysokiego ryzyka, zagrożonych demoralizacją bądź marginalizacją lub już wykluczonych społecznie, pozostających poza formalnym systemem pomocy i wsparcia. Działania prowadzone są w środowisku otwartym przez odpowiednio przygotowanych streetworkerów młodzieży, którzy docierają z ofertą pomocową bezpośrednio do miejsc przebywania potencjalnych odbiorców usług²¹. Są to w zależności od grupy docelowej różne miejsca w przestrzeni publicznej: ulice, dworce kolejowe, skwery, podwórka, parki, altanki działkowe, strychy, piwnice, pustostany.

Młodzież i młodzi dorośli przebywający na ulicy pochodzą z różnych środowisk, przez co problemy, które mają są bardzo zróżnicowane. Wzrastali w dysfunkcyjnych domach, a negatywne doświadczenia narażają ich na zaburzenia emocjonalne, psychiczne, trudności w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych, a tym samym modelują rozwiązywanie problemów przez przemoc i substancje psychoaktywne. Część młodzieży, mimo dobrej sytuacji społeczno-ekonomicznej rodzin, ma problemy z nauką szkolną (częste zmiany szkół,

¹⁹ por. Cueff, D., GPAS, 2006, *Dziecko na ulicy zwalczanie przemocy wobec dzieci ulicy, przewodnik metodologiczny dla pedagogów ulicy: metody pracy w środowisku otwartym*, Warszawa.

²⁰ por. Szczepański, T., 2005, *Przestrzeń działania pedagoga ulicznego*, w: Bielecka, E. (red.), *Streetworking, teoria i praktyka*, Pedagogika Społeczna, nr 4.

²¹ por. Bielecka, E. (red.), 2005, *Streetworking, teoria i praktyka*, Pedagogika Społeczna, nr 4; Bielecka, E. (red.), *Zagrożona młodość. Innowacyjne formy interwencji społecznej*, Pedagogika Społeczna, nr 2.

nieumiejętność funkcjonowania w środowisku szkolnym), zaburzone relacje z dorosłymi bądź rówieśnikami, obniżone poczucie własnej wartości, brak poczucia przynależności albo jego dysfunkcyjne ułożenie. Pozostawieni samemu sobie, wymagają natychmiastowego objęcia działaniami interwencyjnymi i pomocowymi.

Streetworkerzy młodzieży poza pełnieniem funkcji interwencyjnych i pomocowych są również „edukatorami ulicy”, przekazując młodzieży wiedzę o szkodliwości różnych zachowań ryzykownych, w tym zagrożeń związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Ponadto organizując ciekawe formy spędzania czasu pokazują alternatywę dla nudy, wynikającej z braku możliwości bądź wiedzy na temat tego, jak i gdzie kreatywnie spędzić wolne chwile. Należy podkreślić, że samo rozwijanie zainteresowań i aktywizowanie młodych ludzi nie może być celem samym w sobie. Najważniejsze jest podnoszenie samooceny i stymulowanie do rozwoju, brania odpowiedzialności za swoje zdrowie i życie. Wpływanie na gotowość do zmiany sytuacji, w konsekwencji może prowadzić do integracji społecznej²², niemniej należy zaznaczyć, że to jest często długotrwały proces.

Uzupełnieniem działań streetworkerskich dla młodzieży w środowisku jest drop-in centre, lokal (bezpieczne miejsce), w którym można prowadzić zajęcia grupowe oraz poradnictwo indywidualne dla osób zmotywowanych do podjęcia kroków na rzecz wychodzenia z trudnej sytuacji.

Programy streetworkerskie adresowane do młodzieży są pomostem między osobami w kryzysie a instytucjami, które mogą zaoferować różnego rodzaju pomoc, dlatego powinny zakładać współpracę z instytucjami pomocowymi, edukacyjnymi, interwencji społecznej oraz organizacjami pozarządowymi.

4. Zestawienie porównawcze

Wszystkie opisane formy łączy praca w bezpośrednim środowisku przebywania dzieci i młodzieży, niemniej w praktyce mogą mieć punkty różnicujące:

Kategoria	Różnice
Adresaci	<p>pedagogika podwórkowa – dzieci i młodzież w wieku szkolnym spędzające czas wolny na podwórkach, w innej przestrzeni w pobliżu miejsca zamieszkania</p> <p>streetworking - pedagogika ulicy - dzieci i młodzież, w wieku szkolnym²³, z rodzin wieloprotblemowych, zagrożone nieprzystosowaniem i wykluczeniem społecznym</p>

²² Celem działań streetworkerskich nie jest „wyciągnięcie” osoby z jej środowiska, lecz wspieranie jej w rozwoju, edukacja społeczna i profilaktyka oraz motywowanie i towarzyszenie w dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji.

²³ W niniejszych standardach przyjęto, że do zakończenia projektu lub danego szczebla edukacji (ukończenia klasy, szkoły) w zajęciach może uczestniczyć osoba, która ukończyła 18 lat.

	streetworking kierowany do młodzieży – młodzież – 15-26 r. ż. ²⁴ , będąca w grupie wysokiego ryzyka, zagrożona nieprzystosowaniem i wykluczeniem społecznym
Forma pracy (indywidualna, grupowa)	<p>pedagogika podwórkowa – spontaniczna grupa otwarta lub grupa zadaniowa</p> <p>streetworking - pedagogika ulicy – tworzy się stałą grupę; dopuszczalna rotacja oraz praca indywidualna z członkami grupy</p> <p>streetworking kierowany do młodzieży – praca indywidualna; możliwość pracy z grupą otwartą, spontaniczną</p>
Czas realizacji programu	<p>pedagogika podwórkowa – stała praca w środowisku; ciągłość działań; rekomendowane 2-3 letnie projekty pracy w środowisku</p> <p>streetworking - pedagogika ulicy – stała praca w środowisku, w sposób ciągły i regularny; rekomendowane 2-3 letnie projekty pracy z grupą</p> <p>streetworking kierowany do młodzieży – stała praca w środowisku, w sposób ciągły i regularny; rekomendowane 2-3 letnie projekty pracy w środowisku</p>
Realizatorzy	<p>wychowawca podwórkowy posiadający przygotowanie do pracy z dziećmi i młodzieżą</p> <p>streetworker - pedagog ulicy - przygotowanie do pracy z „dziećmi i młodzieżą ulicy” oraz rodziną odbiorców działań</p> <p>streetworker młodzieży - przygotowanie do pracy z młodzieżą z grup wysokiego ryzyka</p>

²⁴ W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się podjęcie działań z beneficjentami od 13 roku życia.
Por. też: *Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych m.st. Warszawy w 2015 r.*

II. STANDARDY

Zespół roboczy proponuje, by w „standardach pracy środowiskowej kierowej do dzieci i młodzieży” wyróżnić:

- standardy pedagogiki podwórkowej, realizowanej przez wychowawców podwórkowych;
- standardy streetworkingu - pedagogiki ulicy, realizowanej przez streetworkerów - pedagogów ulicy²⁵;
- standardy streetworkingu kierowanego do młodzieży, realizowanego przez streetworkerów młodzieży²⁶.

1. PEDAGOGIKA PODWÓRKOWA

1.1 Adresaci

- **dzieci i młodzież w wieku szkolnym;**
- spędzają czas wolny na: podwórkach, placach zabaw osiedla mieszkaniowego, boiskach, klatkach schodowych i miejscach pod blokami/kamienicami;
- w zasadzie funkcjonują adekwatnie w normach i rolach społecznych, ale nuda i brak pomysłów na bezpieczną zabawę może być inspiracją do podjęcia zachowań ryzykownych,
- z utrudnioną socjalizacją, słabo zintegrowani z grupą rówieśniczą, incydentalnie przejawiające zachowania ryzykowne.

1.2 Etapy pracy

1. Rozpoznanie i opis środowiska zakończone wnioskami (2 tygodnie);
2. Nawiązanie kontaktu z dziećmi;
3. Aktywizacja i organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży;
4. Działania profilaktyczno-wychowawcze w formie zajęć animacyjnych, sportowych, rekreacyjnych, edukacyjnych (np.: muzyczne, plastyczne, taneczne) - wykorzystujące naturalną aktywność dzieci i młodzieży oraz oparte na budowaniu relacji wychowawcy z dzieckiem i relacji z rówieśnikami;
5. Realizacja projektów zadaniowych;
6. W sytuacjach tego wymagających - doraźna pomoc w rozwiązywaniu trudności i problemów dzieci (szkolnych, rodzinnych, psychologicznych).
7. Ewaluacja projektu.

²⁵ Zob. Boewé E., Giraldi M. (red.): *Międzynarodowy przewodnik metodologiczny po streetworkingu na świecie*, Międzynarodowa Sieć Streetworkerów Społecznych, Bruksela 2008.

²⁶ Standardy opracowano głównie na podstawie doświadczeń w realizacji projektów: Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizującego im. K. Lisieckiego, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci – pedagogika podwórkowa; Stowarzyszenia "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ", Ośrodka Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego "Dziadka" – pedagogika ulicy; Stowarzyszenia Program STACJA, które wypracowało metodę streetworkingu skierowanego do młodzieży i młodych dorosłych w dzielnicy Śródmieście.

1.3 Organizacja projektu i pracy wychowawców podwórkowych

- stałe miejsce i czas pracy wychowawcy podwórkowego (zajęcia odbywają się na terenie zamieszkania adresatów, w określonych godzinach, dniach tygodnia)²⁷;
- praca z grupą zastaną w środowisku (10-15 osób);
- nie ma konieczności tworzenia stałych grup (angażowanie dzieci w działania projektowe wymagają czasowego stworzenia względnie stałej grupy zadaniowej);
- wskazana jest praca w środowisku dwóch wychowawców lub wychowawcy i asystenta;
- na danym obszarze powinien pracować stały zespół realizatorów zapewniający rozpoznawalność wychowawców podwórkowych (pozwala to utrzymać relacje i zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa);
- uczestnictwo w zajęciach jest dobrowolne i bezpłatne;
- wskazane jest zapewnienie napojów i poczęstunku dla uczestników zajęć;
- wychowawca podwórkowy pracuje pod nadzorem merytorycznym koordynatora projektu.

1.4 Główne metody, techniki i formy pracy

1.4.1. metody pracy

praca z grupą

- praca głównie z nieformalnymi grupami podwórkowymi;
- integracja nieformalnej grupy podwórkowej;

praca indywidualna

- odkrywanie silnych stron uczestników zajęć;
- kształtowanie pożądanych zachowań i postaw;

praca środowiskowa

- tworzenie pomostu między środowiskiem (nieformalne grupy podwórkowe) a placówką (ogniskiem, świetlicą) dla dzieci, które wymagają pomocy instytucjonalnej;
- aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz dzieci i młodzieży.

1.4.2 techniki i formy pracy

- animacja i zabawa;
- sport i rekreacja;
- zajęcia poznawcze w najbliższym środowisku zamieszkania;
- projekty zadaniowe;
- organizowanie wyjść w ramach zajęć;
- projekty na rzecz lokalnego środowiska.

1.5 Rejon działania

- miejsca przebywania dzieci i młodzieży w rejonie ich zamieszkania;
- możliwe jest korzystanie z lokalu - sala szkolna, biblioteka, świetlica, dom kultury (np. przy niesprzyjających warunkach atmosferycznych);
- poza miastem w przypadku organizowania biwaku, wycieczki.

²⁷ Projekty mogą być realizowane także okresowo, głównie w okresie wakacyjnym i feryjnym.

1.6 Kadra - wychowawca podwórkowy

1.6.1. przygotowanie zawodowe

- **wykształcenie:** rekomendowane zatrudnianie studentów lub osób z wykształceniem wyższym, głównie o profilu pedagogicznym, resocjalizacyjnym, artystycznym, wychowania fizycznego;
- **wymagane:** przygotowany metodycznie do zajęć podwórkowych z dziećmi i młodzieżą;
- **wskazane:** doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą.

1.6.2 umiejętności interpersonalne

- kreatywność, kompetencje i predyspozycje do pracy z dziećmi i młodzieżą;
- umiejętność nawiązywania kontaktów i organizowania czasu wolnego dzieci/ młodzieży w przestrzeni społecznej;
- wskazane kompetencje do pracy z grupą.

1.6.3 obowiązki wg stanowiska

koordynator - wymagane minimum 2-letnie doświadczenie w realizacji programów pedagogiki podwórkowej lub innych form pracy z dziećmi;

- koordynowanie wykonania projektu zgodnie z harmonogramem;
- nadzór merytoryczny nad jakością wykonywanych usług i osiągnięciem zaplanowanych rezultatów;
- nadzór merytoryczny i zarządzanie zespołem;
- w razie potrzeby decyduje o podjęciu innych form pomocy dla wychowanków;
- nawiązywanie kontaktu z jednostkami LSW (np. ze szkołami znajdującymi się na danym terenie, organizowanie współpracy m.in. z instytucjami kulturalnym, wymiana informacji z innymi podmiotami funkcjonującymi w ramach LSW);
- organizacja i prowadzenie zebrań kadry;
- ocena pracy stażystów;
- nadzór i prowadzenie dokumentacji merytorycznej projektu, przygotowanie sprawozdań merytorycznych z realizacji projektu.

wychowawca podwórkowy

- rozpoznanie środowiska lokalnego – ustalenie potrzeb i możliwości działania;
- inicjowanie kontaktu z dziećmi i młodzieżą, proponowanie wspólnych zajęć;
- pozyskanie dzieci do programu;
- wypracowanie optymalnych, dostosowanych do różnorodnych warunków form pracy profilaktyczno-wychowawczej w środowisku otwartym;
- prowadzenie zajęć z wychowankami;
- aktywizacja i organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w otwartej przestrzeni podwórka;
- okazjonalnie organizowanie wspólnych wyjść (np. do kina, teatru, na basen, na wystawy, na wycieczki);
- zachęcanie dzieci do podejmowania wspólnej pracy, np. urządzania placu zabaw, boiska;
- w miarę możliwości pozyskiwanie zgody rodziców na udział dzieci w programie
Uwaga: uzyskanie zgody rodziców jest obowiązkowe, jeśli zajęcia odbywają się poza terenem podwórka/dzielnicy;
- stosownie do potrzeb nawiązanie kontaktu i współpracy z rodzicami;
- integrowanie środowiska lokalnego, animowanie aktywności społecznej i kulturalnej;
- udział w spotkaniach merytorycznych zespołu;

- prowadzenie dokumentacji.

Asystent (stażysta/wolontariusz)

- realizowanie działań w ramach danego projektu, zleconych przez koordynatora i bezpośredniego opiekuna - wychowawcę podwórkowego;
- zaleca się, by były to osoby, które uzyskały akceptację koordynatora po rozmowach kwalifikacyjnych.

1.6.4 Czas pracy wychowawcy podwórkowego

w zależności od terenu i grupy docelowej minimum 10 h w tygodniu, w tym:

- 8 h bezpośredniej pracy z dziećmi;
- 2 h przeznaczone na prowadzenie dokumentacji i przygotowanie zajęć oraz udział w spotkaniach zespołu, superwizjach (elastyczny czas pracy w rozliczeniu miesięcznym)

1.7 Współpraca z rodzicami/ opiekunami prawnymi

W zależności od potrzeb i sytuacji odbiorców możliwa jest współpraca z rodziną.

1.8 Współpraca z instytucjami

Współpraca z podmiotami lokalnego systemu wsparcia.

1.9 Czas trwania programu:

praca całoroczna, może być także sezonowa (np.: w okresie wakacyjnym / feryjnym).

1.10 Dokumentacja²⁸

dokumentowanie pracy własnej

- raportowanie działań w formie np. miesięcznych kart czynności/raportów z dyżurów (informacje o podjętych działaniach, kontaktach, itp.);
- sprawozdania okresowe z działań projektowych (półroczne, roczne).

dokumentacja wychowanków

- fakultatywnie – zgody rodziców na udział dziecka w zajęciach;
- obowiązkowo - zgody rodziców na udział w zajęciach osób poniżej 18 r.ż., jeśli biorą udział w działaniach poza miejscem przebywania (np. zorganizowane wyjścia).

1.11 Ewaluacja

- stały monitoring działań;
- ewaluacja po zakończeniu projektu;

1.12 Podstawa prawna organizacji projektów

- umowa z podmiotami zlecającymi / finansującymi;
 - lokalne programy działań społecznych, np. *Program Rodzina; Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;*
 - *Ustawa o działalności organizacji pożytku publicznego i wolontariacie;*
 - *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;*
- opcjonalnie:
- *Ustawa o pomocy społecznej.*

²⁸ Przykładowe wzory dokumentów – załącznik 1.

2. STREETWORKING - PEDAGOGIKA ULICY

2.1 Adresaci

- **dzieci i młodzież w wieku 7 – 18 lat**²⁹
 - z rodzin o niskim statusie społeczno – ekonomicznym i/lub wieloproblemowych;
 - z deficytami edukacyjnymi i/lub zagrożone wypadnięciem z systemu edukacji;
 - spędzające dużo czasu w przestrzeni ulicznej, bez nadzoru dorosłych;
 - zagrożone wykluczeniem społecznym i niedostosowaniem społecznym;
 - nie korzystające z dostępnej oferty zorganizowanego spędzania czasu wolnego;
 - podejmujące zachowania ryzykowne (alkohol, substancje psychoaktywne) oraz przestępcze;
 - zagrożone umieszczeniem np. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach poprawczych lub zakładach karnych;
- **rodzice/opiekunowie prawni ww. grup dzieci i młodzieży.**

2.2 Etapy pracy

1. Diagnoza problemów społecznych i zasobów w środowisku lokalnym, w którym realizowany ma być program pedagogiki ulicy.

Rozpoznanie środowiska powinno być zakończone raportem.

Czas realizacji – do 1 miesiąca.

2. Nawiązanie kontaktu i rekrutacja adresatów działań;

Rekrutacja uczestników: nawiązywanie przez streetworkerów - pedagogów ulicy bezpośrednich kontaktów z dziećmi w miejscach, w których spędzają czas. Wybranie spośród spotykanych dzieci, najbardziej zaniedbanych wychowawczo i społecznie oraz budowanie z nich stałej grupy do pracy pedagogicznej.

Rekrutacja uczestników:

- bezpośrednia – streetworkerzy - pedagodzy ulicy sami docierają do grup odbiorców, np. poprzez działania animacyjne, sportowe i rekreacyjne realizowane w środowisku lokalnym;
- pośrednia – pedagodzy ulicy korzystają z informacji uzyskanych z lokalnych instytucji i organizacji.

Czas realizacji: do dwóch miesięcy.

Uwaga: okres zimowy nie sprzyja rekrutacji uczestników.

3. Prowadzenie działań pedagogicznych;

Są to działania długofalowe (nawet kilkuletnie), skierowane do określonej według ustalonych kryteriów grupy dzieci, mające na celu zmianę ich postawy i zachowania, między innymi przez udział w życiu społeczno-kulturalnym, do którego dzieci te nie miały wcześniej dostępu;

- zajęcia integrujące i animacyjne na terenie środowiska zamieszkania dzieci, np. gry sportowe i zabawy, rozmowy, gry edukacyjne, planszowe,
- rozdawnictwo ulotek z informacjami o profilaktyce uzależnień oraz ofertą instytucji pomocowych, instytucji kulturalnych oraz instytucji zajmujących się organizacją czasu pozaszkolnego, etc.;
- zajęcia pedagogiczne i inkluzja społeczna: zajęcia, podczas których pedagodzy ulicy zabierają dzieci w małych grupach do innych ciekawych poznawczo lub rekreacyjnie

²⁹ Patrz przypis 23.

miejsc poza dzielnicą zamieszkania, wykorzystując istniejącą infrastrukturę usług społecznych (kina, baseny, hale sportowe i zabaw, wystawy, muzea, galerie sztuki, pikniki, festiwale, koncerty, teatry, spotkania z ciekawymi ludźmi, etc.).

4. Stała współpraca z rodziną/opiekunami prawnymi;
Każdy pedagog ulicy nawiązuje kontakt z rodziną. Celem współpracy powinno być wspieranie rodziców w podejmowaniu konstruktywnych działań na rzecz swoich dzieci.
5. Współpraca z instytucjami i lokalnym systemem wsparcia;
Współpraca w ramach LSW: streetworker - pedagog ulicy aktywnie włącza się w tworzenie i funkcjonowanie Lokalnych Systemów Wsparcia; ponadto pedagog ulicy mediuje na rzecz dobra dziecka, współpracując m.in. ze szkołą (nauczyciel, pedagog i psycholog szkolny), pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny i ośrodkiem pomocy społecznej, kuratorem sądowym, placówką opiekuńczo-wychowawczą, zespołem interdyscyplinarnym oraz organizacjami pozarządowymi.
6. Realizacja projektów dziecięcych i młodzieżowych (mini-projektów);
Realizacja projektów przez adresatów działań: angażowanie dzieci i młodzieży w realizację konstruktywnych działań o charakterze społecznym, kulturalnym, edukacyjnym, artystycznym, rekreacyjnym, wypoczynkowym lub sportowym, nastawionych na osiągnięcie konkretnego celu i efektu (metoda projektu).
7. Organizacja wyjazdów poza miasto;
Organizacja krótkich (kilkudniowych) wyjazdów poznawczo-rekreacyjnych w ramach wakacji i ferii szkolnych oraz wyjazdów weekendowych, poza miejsce zamieszkania dzieci. Wyjazdy mogą być realizowane przy aktywnym współudziale wychowanków.
Uwaga: każdorazowo konieczność pozyskania osobnej zgody od rodziców/opiekunów prawnych dzieci. W okresie wolnym od nauki szkolnej stosowanie się do przepisów Rozporządzenia Ministra Edukacji³⁰.
8. Wygaszanie grupy;
Uczestnicy programu oraz ich rodzice powinni być poinformowani o planowanym terminie jego zakończenia. Ostateczny termin (nie później niż miesiąc przed zakończeniem programu) powinien być określony przez pedagoga ulicy i koordynatora, w zależności od oceny stanu osiągniętych rezultatów.
9. Ewaluacja projektu.
Projekt pedagogiki ulicy powinien być poddany ewaluacji (patrz pkt.2.11).

2.3 Organizacja pracy

- rozkład czasu pracy streetworkera-pedagoga ulicy jest elastyczny;
- praca ze stałą, 5-7 osobową grupą dzieci i młodzieży na jednego pedagoga ulicy. Grupa może liczyć powyżej 7 (lecz nie więcej niż 14) uczestników, wtedy wskazana jest praca dwóch stałych streetworkerów - pedagogów ulicy;
- wielkość grupy powinna uwzględniać specyfikę jej uczestników;
- dopuszczalna jest rotacja uczestników grupy;
- do udziału dziecka w programie wymagana jest zgoda rodzica/opiekuna prawnego;
- uczestnictwo dzieci i młodzieży w zajęciach jest dobrowolne i bezpłatne;
- wskazane jest zorganizowanie dożywiania uczestników biorących udział w projekcie;
- streetworker - pedagog ulicy pracuje pod nadzorem merytorycznym koordynatora.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 stycznia 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania, Dz. U. 2015, poz. 109

2.4 Główne metody, techniki i formy pracy

2.4.1. metody pracy

praca z grupą

- praca ze stałą, 5-7 - osobową grupą dzieci i młodzieży (na jednego streetworkera - pedagoga ulicy);
- integracja dzieci z danego terenu bądź nieformalnej grupy podwórkowej;

praca indywidualna

- odkrywanie silnych stron uczestników zajęć;
- kształtowanie pożądaných zachowań i postaw;
- współpraca z rodzicami;

praca środowiskowa

- tworzenie pomostu między środowiskiem (nieformalne grupy podwórkowe) a placówką (ogniskiem, świetlicą, klubem) dla dzieci, które wymagają pomocy instytucjonalnej;
- aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz dzieci i młodzieży oraz dzieci i młodzieży na rzecz tej społeczności.

2.4.2 techniki i formy pracy

- animacja i zabawa;
- sport i rekreacja;
- zajęcia poznawcze w przestrzeni podwórka, dzielnicy, miasta;
- działania informacyjno – edukacyjne (m.in. profilaktyka uzależnień, promocja zdrowego stylu życia);
- zorganizowane wyjścia w ramach zajęć animacyjnych, sportowych, kulturalnych;
- elementy interwencji kryzysowej i pracy socjalnej;
- techniki motywacyjne, mediacyjne;
- dziecięce projekty społeczne;
- kilkudniowe wyjazdy poza miasto.

2.5 Rejon działania

- najbliższy rejon zamieszkania dzieci i młodzieży (ulice, podwórka, parki, pustostany);
- inne rejony miasta atrakcyjne do wspólnego spędzania czasu (obiekty sportowe, kulturalne, place zabaw, i inne);
- inne rejony w Polsce i za granicą (podczas wyjazdów).

2.6 Kadra – streetworker - pedagog ulicy

2.6.1. przygotowanie zawodowe

- **wykształcenie:** rekomendowane zatrudnianie osób posiadających wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, resocjalizacja lub osób studiujących na tych kierunkach;
- **wymagane:** szkolenie w zakresie pracy metodą pedagogiki ulicy;
- **wskazane:** doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą ze środowisk problemowych.

2.6.2 umiejętności interpersonalne

- kreatywność, kompetencje i predyspozycje do pracy z dziećmi i młodzieżą;
- umiejętność nawiązywania kontaktów i organizowania czasu wolnego dzieci/młodzieży w przestrzeni społecznej;

- wskazane kompetencje do pracy z grupą podwyższonego ryzyka.

2.6.3 obowiązki wg stanowiska

koordynator - wymagane minimum 2-letnie doświadczenie w realizacji programów metodą streetworking-pedagogiki ulicy

- koordynowanie i monitorowanie wykonania projektu zgodnie z harmonogramem;
- nadzór merytoryczny nad jakością wykonywanych usług i osiągnięciem zaplanowanych rezultatów;
- nadzór merytoryczny i zarządzanie zespołem;
- organizacja i prowadzenie zebrań kadry;
- organizacja superwizji kadry;
- ocena pracy stażystów;
- nadzór i prowadzenie dokumentacji merytorycznej projektu, przygotowanie sprawozdań merytorycznych z realizacji projektu;

streetworker - pedagog ulicy

- diagnoza społeczna wybranego rejonu (wskazanego przez koordynatora);
- nawiązanie kontaktu i rekrutacja dzieci do programu;
- pozyskiwanie zgody rodziców na udział dzieci w programie;
- prowadzenie działań pedagogicznych;
- organizowanie wspólnych wyjść (np. do kina, teatru, na basen, na wystawy, na wycieczki).
- organizacja wyjazdów rekreacyjnych – opieka podczas wyjazdów;
- stały kontakt i współpraca z rodziną;
- prowadzenie mediacji społecznej – kontakty ze szkołami i z jednostkami LSW;
- udział w merytorycznych spotkaniach zespołu, superwizjach;
- prowadzenie dokumentacji;
- opieka nad stażystą/wolontariuszem przygotowującym się do pracy.

stażysta/wolontariusz

- realizowanie działań w ramach danego projektu, zleconych przez koordynatora i bezpośredniego opiekuna – pedagoga ulicy.

2.6.4 Czas pracy streetworkera - pedagoga ulicy

- elastyczny czas pracy, w zależności od terenu i grupy docelowej oraz założeń projektu;
- wskazane minimum 12 h tygodniowo, w tym np.:
 - bezpośrednia praca z grupą dzieci/młodzieży w środowisku – min. 8 h;
 - praca na rzecz wychowanka (współpraca z rodziną, instytucjami LSW) – min. 2 h;
 - udział w spotkaniach zespołu, superwizjach;
 - prowadzenie dokumentacji, planowanie i organizacja pracy

2.7 Współpraca z rodzicami/opiekunami prawnymi

Nawiązanie i utrzymanie stałego kontaktu i współpracy z rodziną (patrz pkt.2.2).

2.8 Współpraca w ramach LSW

Współpraca z instytucjami/organizacjami edukacyjnymi i pomocowymi (patrz pkt.2.2).

2.9 Czas trwania programu

- minimum 2 lata, z zachowaniem ciągłości działań przez cały rok.

2.10 Dokumentacja³¹

dokumentowanie pracy własnej

- raport z diagnozy środowiskowej;
- raportowanie działań w formie np. miesięcznych kart czynności/raportów z dyżurów i kontaktów z LSW (informacje o podjętych działaniach, kontaktach, itp.);
- sprawozdania z działań projektowych (roczne).

dokumentacja wychowanków

- listy uczestników programu;
- zgody rodziców na udział dziecka w programie

2.11 Sposób i narzędzia ewaluacji

- monitoring,
- ewaluacja po zakończeniu projektu.

2.12 Podstawa prawna organizacji projektów

- umowa z podmiotami zlecającymi/finansującymi;
- lokalne programy działań społecznych, np. *Program Rodzina; Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;*
- *Ustawa o działalności organizacji pożytku publicznego i wolontariacie;*
- *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;*
- *Ustawa o pomocy społecznej.*

³¹ Przykładowe wzory dokumentów – załącznik 1.

3. STREETWORKING KIEROWANY DO MŁODZIEŻY

3.1 Adresaci

- **młodzież - osoby między 15-26 r.ż.³² z grup wysokiego ryzyka, które m.in.:**
 - pochodzą ze środowisk dysfunkcyjnych, wieloprotymowych;
 - są z deficytami edukacyjnym, zagrożone przerwaniem/wypadnięciem z systemu edukacyjnego lub już nieuczące się;
 - nie korzystają z dostępnej oferty zorganizowanego spędzania czasu wolnego;
 - pozostają poza systemem pomocy instytucjonalnej (osoby bezrobotne, bezdomne bądź zagrożone bezdomnością);
 - są silnie skonfliktowane z rodziną i/lub odrzucające dorosłych, jako źródło autorytetu;
 - doświadczają i/lub są sprawcami przemocy;
 - doświadczają przemocy instytucjonalnej;
 - realizują alternatywny styl życia (np. grupy subkulturowe);
 - są wychowankami placówek opiekuńczo-wychowawczych, których proces usamodzielniania nie powiódł się;
 - są młodymi rodzicami z grupy ryzyka społecznego;
 - podejmują zachowania ryzykowne (m.in. używanie substancji psychoaktywnych, podejmowanie niezabezpieczonych zachowań seksualnych z przypadkowymi osobami, prostytuowanie się, kontakt i wchodzenie w zorganizowane grupy przestępcze);
 - są zagrożone nieprzystosowaniem społecznym i wykluczeniem społecznym.

3.2 Etapy pracy:

1. Diagnoza środowiska – powinna dotyczyć środowiska lokalnego (rejonu/dzielnicy), w którym realizowany ma być program.

Czas realizacji: do 1 miesiąca, w zależności od obszaru pracy i częstotliwości działań.

Rozpoznanie środowiska powinno być zakończone raportem.

2. Regularna obecność w terenie – w miejscach, w których młodzi ludzie spędzają czas. Zachowanie ciągłości obserwacji i zapewnienie rozpoznawalności streetworkerów.
3. Nawiazywanie kontaktu (budowanie relacji) – zdobycie zaufania młodych ludzi (m.in. przez proponowane działania profilaktyczno-edukacyjne, animacyjne, wspierające, pomocowe).
4. Budowanie więzi – motywowanie i towarzyszenie w dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji.

Po wyrażeniu gotowości do podjęcia działań na rzecz zmiany swojej sytuacji:

5. Diagnoza indywidualnej sytuacji młodego człowieka - ustalenie kluczowego(ych) problemu(ów) – ich uwarunkowań oraz rozpoznanie potrzeb (rozbudzanie i uświadamianie potrzeb, zainicjowanie zmian z perspektywy „tu i teraz” na myślenie przyszłościowe) i zasobów.
6. Indywidualne określenie zasad współpracy i sposobów pokonywania trudności.
7. Wsparcie w rozwiązywaniu problemów, podejmowaniu nowych zadań, dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji:
 - udzielanie wsparcia, praca nad motywacją do rozwiązywania problemów i podejmowania nowych zadań w zgodzie z normami prawnymi i społecznymi;

³² patrz przypis 24.

- interwencja kryzysowa w sytuacjach trudnych;
- ww. powinny być realizowane w sposób dostosowany do aktualnych potrzeb i możliwości odbiorców;
- odkrywanie silnych stron odbiorców oraz kształtowanie pożądaných zachowań i postaw.

8. Tworzenie pomostu między ulicą a specjalistycznymi instytucjami.

3.3 Organizacja projektu/pracy

- określony obszar i czas pracy streetworkerów młodzieży;
- praca z klientem indywidualnym i/lub z małą grupą nieformalną;
- praca w przestrzeni publicznej podwórka, dzielnicy, miasta – w środowisku przebywania odbiorców (ulice, dworce, pustostany, parki, skwery, mosty itp.);
- wysoce rekomendowane są wyjścia w teren w parach (specyfika pracy w terenie: trudny, niezmotywowany klient; druga osoba-partner daje poczucie bezpieczeństwa fizycznego oraz wsparcie merytoryczne i psychiczne);
- na danym obszarze powinien pracować stały zespół zapewniający rozpoznawalność streetworkerów;
- uwzględnia się podejmowanie anonimowych kontaktów jednorazowych, kilkakrotnych, stałych – w zależności od indywidualnego przypadku – sytuacji i potrzeb odbiorcy;
- intensywność i oferta działań dostosowana do potrzeb odbiorców;
- możliwość prowadzenia lokalnego drop-in centre;
- organizacja współpracy z instytucjami i jeśli to możliwe z rodzinami odbiorców;
- praca prowadzona w tempie dostosowanym do jednostki i na zasadach wypracowanych z odbiorcą usług;
- w uzasadnionych przypadkach – zapewnienie posiłku
- streetworker młodzieży pracuje pod nadzorem merytorycznym koordynatora oraz superwizora.

3.4 Główne metody i techniki pracy

3.4.1. metody pracy

praca indywidualna

- diagnoza sytuacji - problemów, zasobów, możliwości i potrzeb odbiorcy usług;
- proponowanie form wsparcia i pomocy indywidualnie dostosowanej do odbiorcy;
- pokazywanie rozwojowych i konstruktywnych sposobów rozwiązywania problemów w granicach prawa i norm społecznych;
- motywowanie i towarzyszenie w dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji;
- wspieranie w kontakcie z rodzinami i instytucjami;
- edukacja i profilaktyka w niezbędnych obszarach (np. edukacja seksualna, profilaktyka STI, w tym HIV/AIDS, edukacja z zakresu możliwych form pomocy, aspektów prawnych);

praca z grupą

- nie tworzy się stałej grupy, choć nie wyklucza się, że stworzy się ona w sposób naturalny;
- uwzględnia się angażowanie młodych ludzi w działania projektowe wymagające czasowego stworzenia względnie stałej grupy zadaniowej.

praca środowiskowa

- tworzenie pomostu między odbiorcami działań a instytucjami edukacyjnymi i pomocowymi;
- możliwa aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz młodzieży oraz młodzieży na rzecz tej społeczności.

3.4.2 techniki i formy pracy

- rozmowy i działania informacyjno–edukacyjno-profilaktyczne (np. przekazywanie informacji użytkowej - ulotki, broszury, adresy, telefony instytucji edukacyjnych, pomocowych, interwencyjnych, wsparcia psychologicznego, prawnego, socjalnego itp.);
- poradnictwo;
- elementy interwencji kryzysowej i pracy socjalnej (m.in. kontaktowanie z innymi źródłami pomocy);
- techniki motywacyjne, mediacyjne;
- warsztaty edukacyjne, profilaktyczne;
- możliwe działania animacyjne w przestrzeni ulicznej, proponowanie kreatywnych form spędzania czasu;
- możliwe mini-projekty;
- włączanie w środowiskowe działania społeczne;
- zajęcia poznawcze w przestrzeni dzielnicy, miasta;
- możliwość zorganizowania wspólnych wyjść do instytucji kulturalnych i edukacyjnych;
- drop-in centre – otwarte miejsce dla młodych ludzi, nisko progowe (z podstawowymi zasadami, jednak niezbyt obszernym regulaminem), jako forma wsparcia pracy środowiskowej, w której możliwe są zajęcia grupowe oraz poradnictwo indywidualne dla osób zmotywowanych do podjęcia kroków na rzecz wychodzenia z trudnej sytuacji.

3.5 Rejon działania

- miejsca przebywania i funkcjonowania młodzieży – przestrzeń otwarta miasta, np. ulice, podwórka, skwery, parki, dworce, mosty, galerie handlowe;
- miejsca zorganizowanych wyjść w ramach zajęć animacyjnych, sportowych, kulturalnych;
- miejsca funkcjonowania instytucji pomocowych i edukacyjnych;
- działania stacjonarne w ramach drop-in centre;
- inne miejsca w ramach realizowanych projektów młodzieżowych.

3.6 Kadra – streetworker młodzieży

3.6.1 przygotowanie zawodowe

- **wykształcenie:** zatrudnianie osób posiadających wykształcenie wyższe, rekomendowane kierunki: pedagogika, psychologia, resocjalizacja, praca socjalna, socjologia lub osób studiujących na tych kierunkach;
- **wymagane:** szkolenie w zakresie pracy metodą streetworkingu kierowanego do młodzieży;
- **wskazane:** doświadczenie w pracy z młodzieżą ze środowisk problemowych (potwierdzone rekomendacjami) oraz minimum 30 h pracy w roli asystenta streetworkerów w ramach stażu/wolontariatu.

3.6.2 umiejętności interpersonalne:

- posiada kompetencje do pracy z młodzieżą wykluczoną i zagrożoną wykluczeniem społecznym;
- posiada umiejętność nawiązywania kontaktów i współpracy z młodzieżą, ich rodzinami, instytucjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym;
- wskazane umiejętności z zakresu mediacji rodzinnych i rówieśniczych;
- posiada odpowiednie predyspozycje osobowościowe.

3.6.3 obowiązki wg stanowiska

koordynator - wymagane minimum 2 letnie doświadczenie w realizacji programu metodą streetworkingu;

- koordynowanie i monitorowanie wykonania projektu zgodnie z harmonogramem;
- nadzór merytoryczny nad jakością wykonywanych usług i osiągnięciem zaplanowanych rezultatów;
- nadzór merytoryczny i zarządzanie zespołem;
- organizacja i prowadzenie spotkań zespołu;
- organizacja superwizji zespołu;
- ocena pracy stażystów/wolontariuszy;
- nadzór i prowadzenie dokumentacji merytorycznej projektu, przygotowanie sprawozdań merytorycznych z realizacji projektu;

streetworker młodzieży

- diagnozowanie środowiska lokalnego i jego potrzeb w zakresie pracy z młodzieżą;
- prowadzenie działań streetworkerskich:
 - nawiązywanie kontaktów z młodzieżą w środowisku,
 - towarzyszenie i udzielanie indywidualnego wsparcia odbiorcom,
 - pomoc w kontaktach z instytucjami edukacyjno-pomocowymi,
 - profilaktyka społeczna i zdrowotna,
 - rozdawnictwo/dystrybucja materiałów informacyjno–edukacyjnych związanych z profilaktyką, edukacją, pomocą;
- prowadzenia działań w drop-in centre (jeśli jest prowadzone);
- współpraca z podmiotami lokalnego systemu wsparcia oraz w miarę możliwości rodzinami odbiorców;
- dbanie o zapewnienie anonimowości odbiorców, jeśli jest to niezbędne do realizacji działań;
- udział w merytorycznych spotkaniach zespołu, superwizjach;
- prowadzenie dokumentacji;
- opieka nad stażystą/wolontariuszem przygotowującym się do pracy.

stażysta/wolontariusz

- realizowanie działań w ramach danego projektu, zleconych przez koordynatora i bezpośredniego opiekuna-streetworkera.

zaleca się, by były to osoby:

- osoby, które odbywają min. 30 h staż.

3.6.4 Czas pracy streetworkera młodzieży

- elastyczny czas pracy, w zależności od terenu i grupy docelowej oraz założeń projektu;
- wskazane minimum 12 h tygodniowo, w tym np.:
 - bezpośrednia praca w środowisku – min. 8
 - praca na rzecz klienta (współpraca z instytucjami pomocowymi, edukacyjnymi, interwencyjnymi, z rodziną) – min. 2 h;
 - udział w spotkaniach zespołu, superwizjach;
 - prowadzenie dokumentacji, planowanie i organizacja pracy.

Uwaga: dodatkowe godziny w przypadku prowadzenia działań w drop-in centre.

3.7 Współpraca z rodzinami/opiekunami prawnymi

W zależności od potrzeb i sytuacji odbiorców możliwa jest współpraca z rodziną.

3.8 Współpraca z instytucjami pomocowymi, edukacyjnymi, interwencyjnymi

Konieczna jest współpraca z systemem wsparcia i specjalistycznymi instytucjami pomocowymi.

3.9 Czas trwania programu

- stała i systematyczna praca w środowisku,
- rekomendowane min. 2-3 letnie projekty.

3.10 Dokumentacja³³

- bieżące raportowanie działań streetworkera w formie miesięcznych kart czynności lub raportów z dyżurów – informacje o podjętych działaniach, kontaktach, itp.;
- sprawozdania okresowe z działań projektowych;
- prowadzenie dokumentacji indywidualnej pracy z klientem przy zadbanie o zabezpieczenie anonimowości.

Uwaga: Na etapie budowania relacji i podczas działań animacyjnych oraz edukacyjnych w środowisku nie jest wymagane zbieranie danych osobowych (zapewnienie anonimowości). Zbieranie danych o odbiorcach może być realizowane po zbudowaniu relacji i jest związane z planowaniem indywidualnej pomocy.

2.11 Sposób i narzędzia ewaluacji

- monitoring,
- ewaluacja po zakończeniu projektu.

3.12 Podstawa prawna organizacji projektów

- umowy z podmiotami zlecającymi/finansującymi;
- lokalne programy działań społecznych, np. *Program Rodzina; Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;*
- *Ustawa o działalności organizacji pożytku publicznego i wolontariacie;*
- *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;*

opcjonalnie:

- *Ustawa o pomocy społecznej.*

³³ Przykładowe wzory dokumentów - załącznik 1.

Karta czynności

wychowawcy podwórkowego, streetworkera - pedagoga ulicy, streetworkera młodzieży /asystenta-stażysty

.....MIESIĄC: REJON:

Imię i nazwisko

Data	Godziny pracy	Liczba godzin pracy	Wykonywane czynności, praca z klientem: indywidualna, z grupą, praca na rzecz klienta: kontakty z rodzinami, instytucjami, etc.)	Liczba uczestników/ rozmówców/ odbiorców	INFORMACJE MERYTORYCZNE miejsce temat zajęć/czynności/rozmów, krótki opis spotkania/interwencji nazwa instytucji, cel kontaktu, ustalenia
RAZEM godzin przepracowanych w miesiącu, w tym: ✓ bezpośrednia praca z klientem ✓ na rzecz klienta ✓ praca własna: supervizja, konsultacje, grupa wsparcia					

Potwierdzam wykonanie pracy:

.....

Podpis pracownika /asystenta/ stażysty

.....

ZAŁĄCZNIK 2

WARUNKI GWARANTUJĄCE MOŻLIWOŚĆ UTRZYMANIA STANDARDÓW

Realizowanie projektów pracy środowiskowej przez wychowawców podwórkowych, streetworkerów-pedagogów ulicy i streetworkerów młodzieży wymaga, aby podmioty zlecające zadanie zapewniały odpowiednie finansowanie z uwzględnieniem:

- Planowanie co najmniej 2-3 letnich projektów w jednym rejonie działania;
- Zlecenie zadań z obszaru streetworkingu kierowanego do dzieci i młodzieży w formie powierzenia [uzasadnienie realizowanie działań streetworkerskich skierowanych do dzieci i młodzieży jest usługą społeczną realizowaną często przez organizacje pozarządowe, lecz w ramach zadań samorządu, profesjonalne wykonanie zadania wymaga pełnego finansowania, adekwatnego do realnych kosztów];
- Zapewnienie środków finansowych na zakup materiałów niezbędnych do realizacji podstawowych zadań streetworkera (m.in. napojów, artykułów spożywczych, środków higienicznych i profilaktycznych, sprzętów sportowych, materiałów artystycznych, piśmiennych, biletów wstępu, komunikacyjnych, materiałów edukacyjnych, profilaktycznych) oraz ubezpieczenia OC i NNW;
- Możliwość uwzględniania w projektach środków na zwiększanie wiedzy i podnoszenie kompetencji związanych z pracą realizatorów projektów;
- Możliwość uwzględniania w projektach kompetentnego nadzoru merytorycznego: superwizora i konsultantów (w zależności od potrzeb, np. psychologa, psychiatry, doradcy zawodowego, seksuologa, prawnika, pracownika socjalnego) w ramach realizowanych projektów lub w ramach istniejącego systemu wsparcia;
- Stworzenie możliwości certyfikowania wychowawcy podwórkowego, streetworkera-pedagoga ulicy, streetworkera młodzieży³⁴;
- Stworzenie możliwości akredytacji podmiotów realizujących szkolenia oraz projekty z zakresu pracy środowiskowej³⁵;
- Stworzenie warunków do upowszechniania dobrych praktyk, np. organizowanie konferencji, wydawanie publikacji, prowadzenie strony internetowej dla podmiotów realizujących projekty środowiskowe;
- Wspieranie programów środowiskowych i prowadzenie szerokiej współpracy w ramach lokalnych systemów wsparcia³⁶, m.in.:
 - wskazane jest udostępnienie pomieszczenia, np. w szkołach, do których uczęszczają odbiorcy działań (sala, świetlica, sala gimnastyczna) bądź w innych instytucjach funkcjonujących w środowisku lokalnym;
 - udostępnienie infrastruktury dzielnicy i miasta (np. instytucji kulturalnych, sportu, rekreacji, oświaty) w celu rozszerzenia oferty programowej, jak również wyrównywania szans dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.

³⁴ Kierunek do dalszych dyskusji i działań w partnerstwie międzysektorowym.

³⁵ Kierunek do dalszych dyskusji i działań w partnerstwie międzysektorowym.

³⁶ Jest to zgodne z zapisem w *Programie Rodzina*: „Streetworker pracuje w lokalnym systemie wsparcia [...] Pedagog ulicy w pracy z dziećmi korzysta w infrastrukturze dzielnicy i miasta. Wyjścia poza środowisko życia codziennego mają charakter poznawczy i reintegracyjny”, s. 95.